

ניתן להשיג את העלון
בנקודות רבות ברחבי הארץ
בתוך ה'אוסף גליונות' של 'צוף'

בס"ד - גליון מס' 79
נא לא להוציא מביהמ"ד
עד יום ב' הבעל"ט

כל הזכויות שמורות למו"ל

מים זכים

זורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב).

פרשת לך-לך

שהן מפני ההנאה שמגעת לו לאדם, בראותו דבר שמרחיב את נפשו, עכ"ל.

- ג -

אמנם יעו"י במאירי (ברכות נח:), שכתב על הברכות הנ"ל וז"ל, 'וכן כתבו שלא נאמר כן, אלא על אדם, שזה הרואה מצטער על שינויו, דומיא דרואה בריות טובות, שהוא נהנה על ראייתם, ואין הדברים נראים לי, שראיית הדברים המחוּדשים, אף בלא הנאה, ואף בלא צער, ראוי לברך עליהם', עכ"ל עיי"ש, ולכאוי מבואר דס"ל להמאירי, דהברכות הנ"ל הוו כעין ברכות השבת, וגם הברכה על ראיית בריות נאות, לא הויא כעין ברכת הנהנין.

ומעתה לשי' המאירי, שהברכה הנ"ל הויא ברכת השבת, ולא נתקנה על ההנאה, י"ל דאברהם אבינו יכל לברך בראיית שרה, ברוך שככה לו בעולמו, - אך לדעת הראב"ד [שנפסקה להלכה בשו"ע (שם, ט), עיי"ש ודו"ק], אכתי יל"ע האם אברהם אבינו יכל לברך, אע"פ שנודע לו בזה שהוא נכנס לסכנת מוות.

- ד -

והנה כתב בשו"ע (או"ח רכג, ב), 'מת אביו מברך דיין האמת, היה לו ממון שיורשו, אם אין לו אחים מברך ג"כ שהחינו, וביאר במשני"ב (ס"ק ט) בשם הרשב"א וז"ל, 'ואף דיותר היה מתרצה שלא ימות אביו ולא יירשנו, מ"מ יכול לברך 'שהחינו', דאין ברכה זו תלויה בשמחה, אלא בדבר שמגיע לו תועלת ממנו, ואע"פ שמתערב עימה צער ואנחה' עכ"ל, - ומבואר דאין סתירה בזה כלל, שבמציאות מצד אחד נהייתה לו תועלת ממיתת אביו שצריך לברך עליה שהחינו, ומצד שני הדבר גרם לו לצער ואנחה שצריך לברך ע"ז דיין האמת.

ומעתה יש לחקור בכוחות הנפש, האם נידו"ד דומה לשהחינו על ירושה, והיינו דבעצם במה שראה את שרה י"ל דנפשו התרחבה ונהנתה, ויכל לברך ולהודות ע"ז, ואע"פ שמצד אחר נהייתה לו יראה של סכנת מוות, - או"ד דשכנס לסכנת מוות, אין הנפש מתרחבת כלל מראיית בריה נאה, ויל"פ.

- ה -

והנה יעו"י במש"כ גבי מכירת יוסף בפרשת וישב (לו, כה), 'והנה ארחת? שמעאלים בָּאָה מְגַלְעֵד וְגַמְלִיָּהֶם נְשָׂאִים נְכֹאֵת וְצָרִי וְלֹט', ופירש"י שם, 'להודיע מתן שכרן של צדיקים, שאין זרכן של ערביים לשאת, אלא נפט ועטרן שריחן רע, ולזה נזדמנו בשמים, שלא יוזק מריח רע', - ומוכח מזה שגם כאשר אדם (ועכ"פ אדם 'גדול') נתון בצרה גדולה, מ"מ עדיין יש לו הנאה מהבשמים, ויל"פ.

וכן יעו"י עוד במה שהובא בשם החזו"א, בספר 'מעשה איש' (ח"ד עמ' קסג): שח לפניו ראש ישיבת חברון הגאון ר' יחזקאל סרנא זצ"ל, שבזמן המלחמה כשנודע על מותו של אחד הצוררים, נפלה מחלוקת בין הגדולים, היו שטענו שיש לשמוח על נפילתו, כי הרי נפטרנו מצרותיו, והיו שטענו שצריך לדאוג מהעתיד, כי מי יודע מי יבוא במקומו...

הגיב על כך החזו"א: אין זו סתירה! מצד אחד צריך לשמוח על נפילת הצר, ומאידך גיסא צריך לדאוג על העתיד, - והוסיף

וְהִי רָעַב בְּאַרְץ וַיֵּרֶד אֲבָרָם מִצְרִימָה לְגוֹר שָׁם כִּי כָבֵד הָרָעַב בְּאַרְץ: וְהִי פֶאֶשֶׁר הַקָּרִיב לְבֹא מִצְרִימָה וַיֹּאמֶר אֶל שְׂרָי אִשְׁתּוֹ הֲנֵה נָא יִדְעָתִי כִּי אִשָּׁה יִפֹּת מְרָאָה אֶת: וְהִיָּה כִּי יָרְאוּ אֶתְךָ הַמִּצְרִים וַאֲמָרוּ אִשְׁתּוֹ זֹאת הִרְגוּ אֶתִּי וְאֶתְךָ יָחִיו: (יב, י-ב).

וכתב רש"י 'הנה נא ידעתי - מדרש אגדה, עד עכשיו לא הכיר בה, מתוך צניעות שבשניהם, ועכשיו הכיר בה ע"י מעשה'.

והנה איתא ביומא (כח:): 'אמר רב, קיים אברהם אבינו כל התורה כולה... אמר רבא ואיתימא רב אשי, קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין' - ומעתה יש מקום לומר, דאברהם אבינו ע"ה גם בירך את כל הברכות שתיקנו חז"ל לברך.

והנה כתב בשו"ע (או"ח ס"י רכה, ז) וז"ל, 'הרואה אילנות טובות ובריות נאות, אפי' עכו"ם או בהמה, אומר ברוך וכו' שככה לו בעולמו' עכ"ל, ובמשנ"ב (ס"ק לב) כתב 'ובריות נאות - בין זכרים בין נקבות'.

ומעתה יעו"י במגילה (טו). ששרה אמנו ע"ה, הייתה אחת מד' נשים יפות שהיו בעולם, - וכעת יל"ע האם כשאברהם אבינו ע"ה, ראה את יופייה של שרה, בירך מייד 'ברוך... שככה לו בעולמו', - או"ד דאברהם אבינו לא יכל לברך, וכדלהלן.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה י"ל שהברכה הנ"ל נתקנה להודות בה לה', על ההנאה שהתרחבה נפשו בראותו בריות נאות (וכדיבואר להלן), אך בנידו"ד הרי ברגע שנודע לאברהם אבינו, ששרה יפת מראה, הרי באותו הרגע גם נודע לו, שהוא נכנס מחמת זה לסכנת מוות, וכמו שאמר אברהם, 'וְהִיָּה כִּי יָרְאוּ אֶתְךָ הַמִּצְרִים וַאֲמָרוּ אִשְׁתּוֹ זֹאת וְהָרְגוּ אֶתִּי וְאֶתְךָ יָחִיו', ואי"כ אולי ככה"ג אברהם אבינו לא יכל לברך את הברכה הנ"ל, כיון שנודע לו אז שיש לו חשש מיתה, ואי"כ נפשו לא התרחבה בראותו את שרה.

והנה באמת יש לחקור, האם ברכת שככה לו בעולמו, הויא ברכת השבת, שמשבח לה' שברא בריות נאות, - או"ד דהויא כעין ברכת הנהנין, שמודה לה' על ההנאה, שהתרחבה נפשו בראותו בריות נאות, ויל"ע.

- ב -

והנה יעו"י בטור (או"ח רכה, ט) שכתב וז"ל ('הרואה את) החיגר והקיטע וכו', אם הם ממעי אמם מברך משנה הבריות, ואם נשתנו אחי"כ מברך דיין האמת, וכתב הראב"ד (דהא דמברך, זהו) דווקא על מי שמצטער עליו, דומיא דבריות טובות שיש הנאה לרואה, אבל על גוי אינו מברך עכ"ל.

ומבואר בדברי הראב"ד, שהטעם שמברכים על ראיית בריות טובות, הוא משום שיש בראייתן הנאה לרואה, ואי"כ לכא' מוכח, שהברכה הנ"ל הויא כעין ברכת הנהנין, (ומי"מ מברכים גם על ראיית גוי נאה, וכדקיי"ל להדיא בשו"ע, ואע"פ שאינו אוהבו, משום דלא גרע מראיית חמור נאה, שנפשו מתרחבת בראותו בריות נאות, ודו"ק).

וביתר ביאור יעו"י בחי' הרא"ה (פקודת הלויים ברכות פ"ט) שכתב וז"ל 'וכן הרב (הראב"ד) אומר בברכות של בריות נאות,

צריך לחזור, משום דאע"פ שברהמ"ז מדאו', אך מ"מ הזכרת 'רצה' הוא רק מדרבנן, - וכך מבואר לכאוי במשני"ב (קפח, טז) ובשעה"צ (שם, יב) עיי"ש היטב, וכ"כ להדיא ביזכרון שמואל' (עמ"ק קכ), עיי"ש.

- ב -

אמנם כשהצעת את הספק של מרן זצ"ל, קמ"י דמרון הגר"ח קניבסקי שליט"א, השיב לי (בע"פ) שאם הי' מסתפק אם אמר 'רצה', הי' צריך לחזור ולברך, - והוספתי לשאול שהרי לכאוי נראה, שגם האחרונים שחלקו על הרמ"א הנ"ל, זהו רק משום שהתם לשונו רגילה יותר, להתפלל בלא הזכרת יעלה ויבוא, אך בנידו"ד לכאוי גם הם יודו לרמ"א וכנ"ל, והשיב לי מרן שליט"א, 'זו לא טענה'.

ולכאוי יש מקום לבאר בדת מרן שליט"א, דס"ל דכאשר אדם מתפלל או מברך ברהמ"ז, עם הזכרת יעלה ויבוא ו'רצה' וכדו', הרי הוא זוכר וחושב בזה להדיא, שהזכרה שמזכיר אינה חלק מנוסח התפילה וברהמ"ז, אלא היא בגדר 'הזכרה' שמזכירים אותה רק לפעמים, ומשום הכי לשונו אינה מתרגלת להזכיר את ההזכרות אגב שיטפא דלישנא, - ולכן אם מרן זצ"ל הי' מסתפק אם אמר 'רצה', היינו מכריעים ונוקטים שמסתבר יותר שלא אמר 'רצה', ולא אכפת לן בזה שברוב ברהמ"ז שרגיל לברך, מזכיר בהן רצה, ודו"ק.

[ובזה יתבאר מה ששאלתי עוד קמ"י מרן שליט"א, מה הדין במי שרגיל לאכול פת רק בשבת, ובחול אינו אוכל פת כלל וכלל? - והשיב לי מרן שליט"א, שבכה"ג אם יסתפק בשבת אם אמר 'רצה' בברהמ"ז, אי"צ לחזור ולברך].

- ג -

אמנם שו"ר שלכאוי מדברי הא"ר (סי' קיד, יא) יש להוכיח, דבספיקו של מרן זצ"ל אי"צ לחזור ולברך, דהא"ר הביא את דעת הרמ"א הנ"ל, שהמסופק ברי"ח אם הזכיר יעלה ויבוא אי"צ לחזור ולהתפלל, משום דלא עברו עליו ל' יום שלא הזכיר בהם יעלה ויבוא וכנ"ל, - וכתב ע"ז הא"ר וז"ל, 'ולדינא נראה דעת הל"ח וב"ח ונ"צ, דחזור בכל ר"ח וחיה"מ, והטעם נראה דשאני משיב הרוח ותן טל ומטר, שהורגל בו ביותר, שאמרו כחצי שנה בלי הפסק, ולכך בעינן צ' תפילות להוציא מהרגל, אבל יעלה ויבוא שלא הורגל בו, אפי' בפחות מצ' תפילות מוציאו מהרגלו', עכ"ל עיי"ש.

הרי לן להדיא שלדעת הא"ר, גם ההזכרות של יעלה ויבוא, שמזכיר רק ג' פעמים בג' תפילות ר"ח, הרי הן קובעות בלשונו הרגל מסיים, להתפלל עם הזכרת יעלה ויבוא, ורק מ"מ ס"ל להא"ר, דהרגילות של לשונו מחמת ג' פעמים, הרי היא רגילות חלשה, שבכדי לעקור את הרגילות הזו, די בפחות מצ' תפילות שיתפלל בלא הזכרה, וכמש"כ להדיא הא"ר 'אבל יעלה ויבוא שלא הורגל בו, אפי' בפחות מצ' תפילות מוציאו מהרגלו', ומשמע שיש איזשהו הרגל חלש, שצריכים להוציא מהרגל הוא, ורק מ"מ לענין זה די בפחות מצ' תפילות וכנ"ל, - וכע"ז מבואר גם בדברי הטי"ז (או"ח סי' תכב, א).

ומעתה לפי"ז בנידון של מרן זצ"ל, להמבואר בדברי הטי"ז והא"ר, לכאוי נראה שלא יצטרך לחזור ולברך ברהמ"ז, משום שלא מסתבר שברהמ"ז אחת, שבידך בסעודת מלווה מלכה בלא הזכרת רצה, בכוחה לעקור רגילות של ג' פעמים, שכן מזכיר בהם רצה, [ואף אם נימא שזה ספק שקול, לכאוי לא יצטרך לחזור ולברך, וכדביארנו לעיל], וצ"ל.

החזו"א: ירמיה הנביא חיבר את מגילת איכה, והרי הנביא כתב זאת ברוח הקודש, ורוח הקודש אינה שורה אלא מתוך שמחה? - אלא אפשר לבכות בכי תמרוורים על חורבן בית המקדש, ובו זמנית להיות בשמחה!

ולפי"ז יל"פ נמי בנידו"ד, שיתכן לומר שבעצם במה שראה את שרה נפשו התרחבה ונהנתה, ויכל לברך ולהודות ע"ז, ואע"פ שמצד אחר נהייתה לו יראה של סכנת מוות, ויל"פ.

- ו -

ואמנם יש לדון עוד מצד אחר, דאברהם אבינו לא יכל לברך בראיית שרה, משום דהנה נחלקו המדרשים במעשה שגרם לאברהם אבינו לראות את שרה, דבמדרש אגדה איתא, שאברהם אבינו הביט בשרה עיי"ש, - אך במדרש תנחומא (ה) איתא, שכשעמדו על היאור, ראה אברהם אבינו, את הבבואה של שרה באותו נהר, כחמה זורחת, עיי"ש.

ומעתה יעו"י בספר 'פתח הדביר' (רכד, ז), שהביא שבספר 'בית עובדי' כבר הסתפק, האם אפשר לברך ברכות הראייה, כאשר רואה ע"י מראה (רא"י), והסיק ב'פתח הדביר' שמספק אין לברך, - וע"ע בשו"ת 'בצל החכמה' (ח"יב סי' יח) שהביא דבריהם ודן בזה באריכות, והסיק דפשיטא ל"י, שא"א לברך ברכות הראייה, כשרואה דרך 'מראה', עיי"ש.

ומעתה לפי"מ דאיתא בתנחומא הנ"ל, דאברהם אבינו ראה רק את הבבואה של שרה משתקפת ביאור, א"כ יתכן שלא יכל לברך, כד נימא דאין לברך על ראייה ב'מראה', אך לפי"מ דאיתא במדרש אגדה הנ"ל, שאברהם אבינו הביט בשרה וכנ"ל, אכתי יל"פ האם יכל לברך, ויל"פ.

עזור לשוֹבְתֵים בְּשִׁבְעֵי בְּחָרִישׁ וּבְקִצִיר עוֹלָמִים, פּוֹסְעִים בּוֹ פְּסִיעָה קְטָנָה, סוֹעְדִים בּוֹ לְבָרֵךְ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים: (מתוך זמירות שבת).

הנה ידוע שמרן הגר"א"ל שטיינמן זצ"ל הי' רגיל זה עשרות שנים, לאכול סעודות פת רק ארבעה פעמים בשבוע, ג' סעודות בשבת, ועוד סעודה אחת במוצ"ש, סעודת מלווה מלכה.

וסיפר לי גיסי הרה"ג רש"ש שטיינמן שליט"א, שמרן זצ"ל הציע בפניו שיש לדון, מה יהי' הדין אילו יסתפק בברהמ"ז של סעודות השבת, האם אמר 'רצה', האם מספק יצטרך לחזור כמו שאר אדם (בשתי הסעודות הראשונות).

או"ד דכיון דבמשך שנים רבות, רוב הברהמ"ז שמברך, הרי הן עם הזכרת 'רצה', א"כ שמא דינו יהי' שונה משאר אדם, ולא יצטרך לחזור, משום דנימא דמסתבר שהזכיר 'רצה', דהרי לשונו רגילה יותר לברך עם הזכרת 'רצה', מאשר לברך בלא הזכרה, ע"כ.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה דעת הרמ"א (או"ח סי' תכב, א) גבי הזכרת יעלה ויבוא בתפילת ר"ח, שמי שמסופק אם הזכיר יעלה ויבוא או לא, אי"צ לחזור ולהתפלל, וכתב ע"ז המשני"ב (סי' ק) וז"ל, 'אינו צריך לחזור - טעמו, דכיון שאין עוברין שלשים יום, שאין מזכירין בו יעלה ויבוא, אין זה חזקה שלימה, לומר שבוודאי לא הזכיר, - ומ"מ להלכה לא נקטינן כן, דרוב האחרונים וכמעט כולם חולקין על זה, וסוברין דאפילו בספק צריך לחזור ולהתפלל, דמסתמא התפלל כמו שרגיל בכל יום בלא יעלה ויבוא' עכ"ל.

ומעתה לכאוי הי' נראה לומר, דכל הטעם דהאחרונים חלקו על הרמ"א, זהו רק משום דס"ל, דלמעשה אנו רואים שהלשון רגילה להתפלל בלא יעלה ויבוא, ואע"פ שבד"כ לא עוברים ל' יום רצופים שאין מזכירים בהם יעלה ויבוא.

אך בנידון של מרן זצ"ל, לכאוי גם החולקים על הרמ"א יודו, שכיון שלשונו רגילה יותר, לברך ברהמ"ז עם הזכרת 'רצה', לכן לכאוי יש מקום גדול להכריע ולנקוט שבידך עם הזכרת רצה, ולא יצטרך לחזור, [ואף אם הי' זה רק בגדר ספק השקול, מ"מ מספק לא הי']

ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה

ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות

בקו 'מים זכים': 02-633-5850

כמו כן בקו זה ניתן להאזין

לתגובות שהתקבלו במערכת

המען לתגובות: יצחק זאב כגן

רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית

טל': 1515-271-55442 (תא קולי)

פקס: 02-655-0973 (מערכת נסיונית)

דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

ניתן לתרום להוצאות הפצת העלון, דרך עמדות 'נדרים פלוס' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס ל'קרבן צרכי הרבים' - ולגלול למשבצת המצויינת: 'עלון מים זכים'] - הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את העלון במייל, ע"י שליחת בקשה לדוא"ל של המערכת.

להנצחת שמות לע"נ ולרפ"ש וכדו' (50@), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)